

YÖN

HAFTALIK GAZETE

YENİ EKİMLER

Yıl: 4 Sayı: 135

29 EKİM 1965

125 Kuruş

OKUYUCUDAN YÖNE

Isparta Valisi

Memleket sorunlarına ışık tutmak için gecesini gündüzüne katarak çalışan, genç yaşlarında saçlarını döken, kamburunu çıkararak, yüzünü kırışıklıkları dolduran bir toplumun derterini, ızdırınlarını memleket sathına duyurmaya fayda vardır. Bu toplum ki; köy çocuklarından fakir tabakadan gelmiş, ancak tahsillerini devlet yardımı ile yapabilmis hakiki yurt sever öğretmenlerdir.

Isparta vilâyetinde çalışan öğretmenlerin baskılara artık tahammülü kalmamıştır. Bu baskılar ise sırtını kimlere dayamış olduğu iyice gün ışığına çıkmış Isparta Valisi Sayın Ertuğrul Süer'den gelmektedir. Ispartaya geldiği günden beri, öğretmenleri hor görmeğe çalışan, derneklerini kapatmak için baskılar yapan dernek genel kurullarının seçimine başına getirdikleri öğretmenlere, resmî yazılar yazarak vazifelerini bırakılmak isteyen Ertuğrul Süer'in, bu vesikaları, resmî yazıları alan öğretmenler tarafından bu sene Adapazarı'nda yapılan T.O.D.M.F nunda dile getirilmiştir. 65 bin öğretmenin temsilcileri tarafından İç İşleri Bakanlığı nezdinde protesto edilmiştir. Ne yazık ki öğretmenler zümresine zulm etmekte zevk duyan bu şahsa her hangi bir soru dahi açılmamıştır.

Bu kadar hâdiseden sonra bir yazı ile gezici iki öğretmen arkadaşın köyleri gezmemeleri için emri çıkarmıştır. Bu da yetimiyormuş gibi seçimden önce yalnız öğretmenler zümresini salonlara doldurarak, siyasete karışmamaları için nutuklar çekmeğe başlamış, hepsini mesuliyetini müdrük olmayan insanları seviyesine koyarak, Anayasadan ve seçim kanunundan uaddeleler okumuştur. Eğer bu bir ikazsa, neden devlet memurlarından yalnız öğretmenler böyle bir ikaza maruz bırakılmıştır? Ortada suç varsa, neden kanunî muamele yapılmamaktadır? Bizleri halk nazarında küçük düşürme yetkisini nereden buluyor bu en yetkili makamlarımız?

Bu toplantılardan bir de 29.9.1965 tarihinde Keçiborlu Kaymakamlığının 27.9.1965 tarih ve 28 sayılı, valinin emirlerini bildiren yazı ile Keçiborlu'da, kilometrelerce uzak köylerden yaya olarak gelen öğretmenlerle yapıldı. Ve köylerden gelen bu öğretmenlerin yüzüne sayın vali tarafından şamar gib su cümleler vaptırıldı:

.....«Bundan sonra hepinizi adın adım takip ettireceğim. Bu takibi hiç bir iktidar önleyemeyecektir. bundan sonra kahvelerde ağız dalışı yapamayacaksınız. hepinize benim gibi düşünmenizi tavsiye ederim» gibi...

O anda sajonu dolduran bizleri, kurşuna dizeler bir damla kanımız damlamıyacaktı. Bir defa hepimiz ağız dalışı yapan canlı bir yaratık yerine konulmuşuk. İkinci olarak da yapacağımız hareketler ve günlük yaşayışımızdaki durumlar, 1960 öncesindeki gibi köy ve kasabalarda siyasî şahsiyetlerin tutumlarına bağlı olacaktı. Mukadderatımızı bu şahıslar tayin edecekti.

Bugün bu seviyeye düşürülmeğe çalışılan öğretmenlerden, 27 Mayıs'tan sonra 340 liralık maaşlarına az denmeden, köy köy, kasaba kasaba, yaya olarak dolatılmış ihtilâlin ve Anayasamızın

halka benimsetilmesi istenmiştir. Galiba bugün bu zahmetlerimizin mükâfatını görüyoruz. Ne olursa olsun memleketin müşkül durumlarında seve seve çalışacağız. Öğretmenler artık bu memleketin mukadedratını müsbet yönlere siltirmekle kararlıdır. Korkmuyoruz. Çünkü Anayasayı biliyoruz. Onun ışığından ayrılmıyoruz.

İlhan ALKAN

(Türkiye Öğretmenler Sendikası Keçiborlu Şubesi Başkanı)

Şehid edilen müzik öğretmeni

Bazı gazetelerde ve bazı çevrelerde, bir öğrencisi tarafından hunharca şehit edilen İsmet Müzik öğretmeni Erdoğan Kükrükol'un öğretmenlik formasyonu, yetki ve adalet ölçülerini üzerinde göpme uyandırdığı bazı asılsız ve maksatlı beyanlara rastlanılmıştır.

Durumun, umumî efkârâ gerçek yönleri ile aktarılması ve öğrencinin bu haksız fiilinin anlaşılabilmesi için aşağıdaki teknik açıklamaya ilzüm hâsıl olmuştur.

1. SUÇLU ÖĞRENCİNİN KİMLİĞİ: Atahit Yeşil. Tarsus 1943 doğumlu. Ali ve Ragibe'den doğma. İçel-Tarsus kazası Kel Ahmet Köyünden, Hane No. 1, Cilt 33, sayfa 60. Anne ve babası ölü.

2. ÖĞRENİM DURUMU VE YILLARI: 1957'de Sadık Eliyeşil İlkokulu (Tarsus) mezunu. 1957-1958 orta I, 1958-1959 ve 1960-1961 orta II. İki yıl. 1961-1962 Orta III; 1961-1962 Lise I. 1962-1963 ve 1963-1964 yılları Lise II. Fes şubelerinde okumuş ve öğretim yılı sonunda 7 dersten belgelennmiştir.

Dersleri: Edebiyat, Psikoloji, Coğrafya, Cebir, Geometri, Kimya, Müzik.

HAYLOLO

Bir adam vardı Doğu'da,
Haylolo, haylolo... (1)
Evi olduğu zaman, ekmeği yoktu
Haylolo, haylolo...

Bir adam vardı Doğu'da,
Ekmeği olduğu zaman, evi yoktu
Haylolo, haylolo...

Bir adam vardı Doğu'da,
Haylolo, haylolo...
Evi de vardı, ekmeği de
O zaman kendisi yoktu,
Haylolo, haylolo...

Bir adam vardı Doğu'da,
Gözleri vardı, görüyordu
Bir adam vardı Doğu'da,
Ayakları vardı, yürüyordu...
Bir adam vardı Doğu'da,
Elleri vardı, çalışıyordu.
Sonra efendiceğizm...

Yıl oldu, haylolo!
Bir adam vardı Doğu'da,
Gözlerini trahom aldı - götüldü.
Haylolo, haylolo...

Yıl oldu,
Bir adam vardı Doğu'da,
Haylolo, haylolo...
Bocakları mayın tarlasında,
Oracıkta iş neydi demeyi iki gözüm
Türkçemizde bir söz var,
Aç köpek fırtın yıklar
Hadi geç orasını,
Yıl oldu, haylolo haylolo...

3. ÖĞRENCİNİN İMTİHAN DURUMU: Öğrenci, Yönetmelik gereğince 1964-1965 öğretim yılı yaz döneminde 28.5.1965 günlü dilekçe üzerine belge kurtarma imtihanlarına başlamıştır.

Yaz dönemi not durumu: Edebiyat (5), Cebir (5), Müzik (3), Psikoloji - Coğrafya - Geometri - Kimya derslerine girmemiştir.

Güz dönemi not durumu: Tarsus Devlet Hastanesinden aldığı 418 sayılı raporla (iki tarafı sırtatik romatizma, 24 ağustos 1965 tarihinden itibaren 20 gün müddetle istirahatli) Engel'e kalmıştır.

Engel imtihanları durumu: 27.9.1965 Psikoloji (5), 28.9.1965 Geometri (Girmedi), 29.9.1965 Öğleden önce Müzik (1), Öğleden sonra Kimya (5), 30.9.1965 Coğrafya (Girmedi).

4. AÇIKLAMALAR: Aldığı notlar ve imtihan günlerine göre, ekli tablonun da incelenmesinden anlaşılacağı üzere, GEOMETRİ imtihanına ilk anda, 103 sayılı T. ve T. Kurulu kararından faydalanıp tek dersten not doldurarak geçmeyi tasarladığı için girmedeği düşünülebilir. Beden Eğitimi dersinin, okuduğu yılda öğretmeni olmadığının göre ayrık tutulması halinde, öğrencinin ortalaması ile sınıf geçebilmesi için not toplamının 13X6=78 olması gerekmektedir. Oysa ki öğrenci, Müzik dersine girdiği anda not toplamı 53 olup, bunu Müzikten aldığı (1) numara ile 54'e bilâhare Kimyadan aldığı (5) numara ile de 59'a yükseltmiş; en son imtihanı olan Coğrafya'ya da girmemiştir. O halde öğrencinin Geometriden kurtarabilmesi için 20 nota ihtiyacı bulupmakta; Müzik ve Coğrafya derslerinden 40'er numara alması gerekmektedir. (103 sayılı karara göre) Coğrafya ve Geometriye girmediğine göre, son tek ders kararından faydalanma hakkı ise yoktur.

Öğrencinin istediği notları sağlayabilmek için her iki öğretmenini de zaman zaman zorladığı, tehdit ettiği, rüşvet-teklif ettiği ve açık kapılar aradığı sabit olup, ancak bunlar idareimize ilgililerce zamanında intikal ettirilmemiştir.

Anlaşılacağı üzere Müzik Öğretmenimizin bu müessif olayda herhangi bir taksiri ve olumsuz

Bir adam vardı Doğu'da,
Bir debrendi, iki debrendi
Yumultu yumruk oldu,
Elleri... Elleri...

Dudakları var konuşuyordu
Beyni var düşünüyordu
Yüreği var atıyordu...
Ama elleri... Ama elleri...
Haylolo, haylolo...
Kolları kökünden kökünden,
Otesini anlatmaya ne hacet
O zaman yumrukları geriye döndü,
Bir salladı, iki salladı
Güldüler,
Karşıdakiler...

Oysa gözleri,
Ha vaaar, ha yok.
Oysa ayakları,
Ha vaaar, ha yok.
Oysa elleri,
Ha vaaar, ha yok.
Oysa ağız,
Kit dişim kit
Kilitteu berk...

Doğu'nun yüzyıllar boyu
Kısaca öyküsü bu
Haylolo, haylolo...
Bir kapı daha kapandı
Bir başka kapı daha,
Gıcır da gıcır...
Sol yanında sancı var
Ano benim
Sol yanında sancı var
Haylolo, haylolo...

(1) İmkânsızlık, çaresizlik...

H. Yazıküşu

tutumu mevcut değildir ve düşünülemez. Öğrencinin isteği üzerine deffel-kalem 10 numara vermesi ise asla, Yönetmelikler, vazife anlayışı ve vicdani yönünden münakaşa kabul etmez. Velvki öğretmen bu öğrenciye böl keseden (9) numara vermiş bile olsa idi (Coğrafya'ya da girip 10 numara aldığını düşünmek partiyle) yine matlup hasıl olmu yacak, öğrenci alt sınıf olan 78 numarayı dolduramayacaktır.

Olay imtihan gününden 15 gün sonra vukua geldiğine ve not durumu yukarıda açıklanan şekilde bulunduğu göre, olayın başka nedenleri vardır ve bunlar üzerinde durulmamalıdır.

5. ÖĞRENCİNİN DISİPLİN DURUMU: Aldığı cezalar.

16.3.1962 Tekdir. Okula geç gelmek. İzinsiz sınıfa girip yazılı yoklamaya katılmak. Diğer derslere girmeyip, koridorlarda ve sınıf kapısı önünde gürültü yapmak.

29.4.1964 Tekdir. Sınıfa girmekte olan ders öğretmenine itara rağmen ayağa kalkmamak.

25.5.1964 Bir hafta okuldan uzaklaştırma. Öğretmenine derse gireceği sırada (Salak) diye hitab etmek, alaya almak.

25.11.1964 Tekdir. Dersten kaçmak.

ÖĞRENCİ HAKKINDAKİ GENEL HÜKÜM: Öğretmenlere karşı saygısız, okula geç gelmeyi itiyad edinmiş, arkadaşları ile geçimsiz ve intibaksız bir öğrenci.

Aldığı mükâfatlar. Yoktur.

Y. Necmettin Karagülle
(Tarsus Lisesi Müdürü)

YÖN YAYINLARININ YENİ KİTABI YOKSUL ÜLKELER NASIL SOYULUYOR

Yazan: Pierre Jalée

Çeviren: Selâhattin Hilâv
7,5 Lira

Bu kitap için yazdığı önsözde DOĞAN AVCI-OĞLU şöyle diyor:

«...Üçüncü Dünya, emperyalist sömürmeden ancak sosyalizm yoluna girerek kurtulabilir. O halde çağımızın temel çelişmesi olan kapitalizm - sosyalizm çelişmesi de, Üçüncü Dünya - Emperyalizm çelişmesinin kalkması ile, yani Üçüncü Dünyanın kurtuluşu ile çözülebilecektir. Bunun içindir ki Üçüncü Dünyanın geleceği, çağımızın en önemli meselesi olarak ortaya çıkmaktadır. Bunun içindir ki, çağımızın bu önemli meselesini tam bir açıklıkla ortaya koyan Pierre Jalée'nin kitabı, bütün Türk aydınlarının kitaplığında bulunmalıdır.»

İSTANBUL DAĞITIMI:
Serbest Dağıtım Ortaklığı, Ankara Cad. 34/İstanbul

TAŞRA DAĞITIMI:
Sabri Özakar, Ankara Cad. Vilâyet Han, İstanbul

YÖN - 131

SAYFA 2

HAFTALIK FIKIR VE SAN'AT GAZETESİ
Kurucuları: Cemal Reşit Eyoğoblu - Mümtaz Soyse - Doğan Avcıoğlu
İmtiyaz Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Doğan Avcıoğlu
Basıldığı yer: Güneş Matbaacılık A. Ş.

Yazı İşleri: Sumer sokak No: 16/B Yenimahalle - ANKARA
Telefon: 17 09 09 - İstanbul Bürosu (Satış İlan ve Abone İşleri): Mol. İsfenari Sok. No. 22 Çeşmeoğlu - İstanbul Tel: 22 06 70 - Posta Kutusu 812 İstanbul.

ABONE : Bir yıl (32 sayı) 60 TL. Oc aylık (13 sayı) 18.- T.L.'dir. Yarı yıllık abonmanlarda bu bedellere ayrıca posta pulu ücreti kadar ilâve yapılır. Geçmiş sayıların fiyatı 2.80 T.L.'dir.

Behar süzünde süzülür. mi 23.- T.L. dır 40. rekli çıkacak ilân ve reklâmlarla kitap uânları için özel indirimler yapılır. İlan ve reklâmların yayımlanmasından ötürü hiçbir sorumluluk vâkilenilmez.
YÖN, 29 EKİM 1965

TEK SEÇİCİ DEMİREL'İN HÜKÜMETİ

Hükümet ünlü kişilerle de dolurmuş durum değişmeyecekti. Önemli olan AP'nın uygulayacağı politika idi. Bu politika belliydi ve tek seçici Demirel, «seçim leti bir referandum niteliğindedir» demekteydi. Yani Demirel'e göre, millet, petrol konusunda yabancı şirketlere imtiyaz tanınmasını istiyordu. Millet, toprak reformuna karşıydı. Millet, servet beyannamesinin kaldırılması ve iş adamlarının az vergi ödemesi gerektiği düşüncesindeydi. Millet, toprak ağalarının vergi ödemesini reddediyordu. Millet, yabancı sermayeden yanaydı...

Türkiye gerçeklerine tamamen aykırı düşen bu politikayı, Ahmet ya da Hasan yürütmüş hiç bir önemi yoktu. Demirel, John son yönetiminin az gelişmiş ülke lere tavsiye ettiği tarzda, tekelle re dayanan bir politika izleyecekti. Kalkınma planına girecek projeler dahi, yabancı tekellerin vizesinden geçecekti. Sam amca da kendi politikasına uygun bir iktidarı, dış yardım musluklarını biraz gevşeterek destekleyecekti.

Bu konuda başmüşavirliği, Keynes'ten bir parça esinlenmiş kapitalist doktrinini mutaassıp sa vunucusu Prof. Aydın Yalçın yapacaktı, olmadı. Prof. Yalçın, Kabineye, Devlet Bakanı olarak girecek ve Plânlama Teşkilâtına bakacaktı. Fakat Plânlama Teşkilâtı Kanunu, bu konuda yetkinin Başbakan Yardımcısında olacağını açıktı yazıyordu. Bu durumda Prof. Yalçın DPT'ye ancak «gayri resmi» olarak bakabilirdi ki, Yalçın bunu kabul etmedi ve kabine dışında kaldı. Yalçın, çok konuşan bir bakan olarak gazeteciler için bir nimet ti. Bu şans kaçırıldı ve DPT ile bizzat Demirel'in meşgul olacağı anlaşıldı.

Kabinede en şaşırıcı tercih, Dışişleri Bakanlığına İhsan Sabri Çağlayangil'in getirilmesi oldu. İnönü'nün görüşlerine fazla itibar ettiği için Washingtonun pek hoşuna gitmeyen Hasan Işık, akıllı bir tercihle, kabinede görev almadı. Bu iş için Hans Amca'nın baş adamı olan ve Sam Amca ile Hans Amca'nın yüzde yüz dümen suyunda gitme politikasının şampiyonluğunu yapan eski Bonn Büyükelçisi Settar İlksel biçilmiş kaftandı. Ne var ki İzmir milletvekili, Büyükelçiliği sı rasında seferatın paralarını zim metine geçirmek suçu ile Yüce Divanda yargılanmaktaydı. Bu sebeple Demirel, Celâl Bayar'ın elinden tutup yükselttiği eski Bursa valisi Çağlayangil'i tercih etti Çağlayangil azıcık Fransızca azıcık İngilizce ve azıcık da Rus ça bilir ve valiliği sırasında Ame rikaya yaptığı geziyi her vesileyle anlatmayı çok sever. Dışişle rinde tecrübesi, Hasan Işık'a ve kâlet ettiği kısa sürede, Avrupa Konseyinde başkanlık etmesinden ibarettir. Yeni Dışişleri Bakanının en büyük meziyeti, tam bir emir kulu zihniyetini temsil etmesidir. Dışişlerine bu meziye ti yüzünden getirilmiştir. Anlaşıyor ki Demirel, emir kulu bir bakan aracılığı ile Dışişlerini bizzat yürütecekti.

Demirel'in sağ kolu durumuna gelen Faruk Sükan ise, önemli İçişleri Bakanlığına getirilmiş tir. Dr. Sükan, «Bir iki TIP mil letvekili girerse, meclis çalışmaz» sözleriyle ün kazanmış bir kasaba politikacıdır. Gençlik meseleleriyle yakından ilgilenmektedir. Kasım ayında yapılacak Türkiye Millî Talebe Federasyonu Kongresinde AP'ye yakın bir Genel Başkan seçtirmek için Sükan şimdiden hazırlıklara

başlamıştır. Gençlik — Sükan çekilmesi, önümüzdeki dönemin en ilgi çekici faaliyetlerinden biri olacaktır.

Savunma Bakanlığına ise Hasan Dinçer yerine, YÖN okuyucularının yakından tanıdığı Kadırlı ağası Ahmet Topaloğlu getirildi. Topaloğlu, polislikten yetişme başarılı bir idare adamıdır. 27 Mayıs onu Hatay Valiliğinde yaklamış ve arkadaşı İ. S. Çağlayangil gibi Balmumcu ya göndermiştir. Ama Topaloğlu, Birinci İnönü Kabinesinde İçişleri Bakanlığında gösterdiği başarı sayesinde bu kusurunu unutturabildiği için Savunma Bakanlığında getirilmektedir. Dinçer CKMP'yi Türkiye'ye kapırdıktan sonra, Bakan kalmak için Demirel ile giriştiği tertipler dolayısıyla, Savunma Bakanlığını kaybetmiştir. Yeni bakan Topaloğlu, nabza göre serbet vermeyi bilşi ve kurnazlığı sayesinde, Din çer'in yerini kolayca doldurabilecektir.

Ünlü Mehmet Turgut ise, «Enerjiden başkasını kabul etmem» şeklindeki sözde direnme lerinden sonra, Sanayi Bakanlığı na yerleşmiştir. Böylece Enerji Bakanlığında başarısızlığı tes cil edilmiş olmaktadır. Ama Mehmet Turgut, eski koltuğuna ona yüzde yüz bağlı müsteşarının getirildiğini, yani hiç bir şe-

Dr. Faruk Sükan — Saadettin Bilgiç — Ertuğrul Akça İçerdeki muhalefet teskin ediliyor

yin değişmediğini söyleyerek se refi kurtarmaya çalışmaktadır. Turgut'u bu görüşünde tamamen haksız bulmak mümkün değildir. Gerçekten eski Müsteşar İbrahim Deriner, Mehmet Turgut'un yükselttiği klasik memur tip li bir kişidir. YÖN okuyucuları Deriner'i, Prof. Muammer Aksoy'un yazıları dolayısıyla yete ri kadar tanımaktadırlar. Yeni Enerji Bakanına Mehmet Turgut'un gözünün içine bakması beklenir.

Demirel'in öteki bakanlarının çoğu ismi dahi bilinmeyen ikinci üçüncü planda kimselerdir. Tüccardan Kâmil Ocak, Çarşam ba eşrafından oyunsever Ali Fuat Alişanoğlu bakan olmuşlar, Millî eğitim gibi önemli bir bakanlığa Orhan Deniz, Tarım Bakanlığında meçhul bir tarım teknisyeni olan Bahri Dağtaş ge tirilmiştir. Koltukları ünlü kişilerin doldurmasına alışmış olan çevreler, bu yüzden hayal kırıklığına uğramışlar ve «Böyle de hükümet olur mu» demeye başlamışlardır. Ama unutulmaktadır ki AP'nin politikacı kadrosu

Başbakan Demirel AP Grup toplantısında Vazo, erken çaftadı...

pek sınırlıdır ve Demirel, kolay söz anlayan ve dinleyen ufak teknisyenlerle çalışmayı tercih etmektedir.

Kabine teşkilinde Demirel'in önemli başarısızlığı rakibi Saa-

ENERJİ BAKANLIĞI MESELESİ

AP, Enerji Bakanlığında tekrar Mehmet Turgut'u getiremedi. Getiremezdi, çünkü böyle bir hareket, açıkça halkı ve zinde kuvvetleri hiçe saymak anlamına gelirdi. Petrol konusunda tuttuğu yolun açıkça memleket zararına olduğu, bir değil, bir düzine delille ortaya çıkmış olan ve kendisine karşı yapılmış delillere dayanır objektif ithamların hiç birine cevap vermiyen bir kişinin, tekrar Enerji Bakanlığında getirilmesi, sağ duyuya ve kamu oyuna karşı meydan okumak olurdu. Bu sebeple Süleyman Demirel, —belki de AP nin içinde yer alan daha memleketçi yahut daha makul düşünen çevrelerin etkisi altında— Mehmet Turgut'u, pek istediği Enerji Bakanlığında uzaklaştırdı. Ama aziz arkadaşını ve eski ortağını bir haddenden daha fazla kurnaya da gönüllü razı olmadı. Bir elle aldığını öteki elle vererek açığı fazlasıyla kapattı. Bulunan formül, hem milleti aldatmak amacına hizmet edecek ve hem de Turgut'u ve Turgut'un yol arkadaşlarını memnun edecek en iyi yoldu. Yeri gelmişken belirtelim ki, böylesine başarılı bir kurnazlığı gösterebilen politikacıların, diğer vasıflar baki-

mından sıfır olsalar bile, kurnazlık bakımından üstadlık çapına ulaşmış kimseler olduğunu teslim etmek, objektif yargının kaçınılmaz sonucudur. Düşünülen kurnazlık şundan ibaretti. Madem ki hiçbir çevrenin istemediği, bizzat AP li öneşmenler tarafından dahi hor görüldüğü için Genel Merkez kontenjanından aday gösterilen Turgut, artık Enerji Bakanı yapılmamak suretiyle bir darbe yiyecektir. O halde «bu mağdur kardeş» e biri resmi, diğeri de fiili olmak üzere iki bakanlık teslim edilmek (onun Enerji Bakanlığını fiilen yine de idare etmesini sağlamak) suretiyle, onu tatmin etmek gerekir. İşte bu sebeple, Mehmet Turguttan bağımsız olarak Bakanlık görevini yerine getirebilecek bir şahıs değil, Turgut'un «tavsiye» ve talimatını aynen yerine getirebilecek bir şahıs Enerji Bakanı olarak ilân etme formülü keşfedilmiştir. Gerçekte İbrahim Deriner, Mehmet Turgut —eski dostu olduğu için— tarafından Enerji Bakanlığı müsteşarlığına getirildiği, daha önce elektrik işlerinden başka konuyla uğraşmamış, meseleler karşısında belli bir görüş ve prensiple çıkmayan ve ancak «durumu idare etme» politikasından anlayan bir kişidir. Hele petrol konusunda hiçbir bilgisi yoktur ve bu ger-

A.P. Genel Merkezinin bir marifeti

Soğuklardan sonra AP, Genel Başkanı, yabancı gazete muhabirlerine bir sürü beyanat verdi. Parti merkezi, bunları Türk gazetelerine de dağıttı. Ne var ki, Türk gazetelerine dağıtılan metinler ile yabancı gazetelerde çıkan metinler arasında bir karışıklık vardır. İçeride başka, dışarıda başka konuşulmaktadır! Hele London Times muhabirine, bir çocuğun dahi sormuyacağı saçma sapan sorular sordurulmuş ve cevaplandırılmıştır! Türkçe de bilen London Times muhabiri, eğer yerli basına dağıtılan metni gördü ise, Türk kamu oyuna aptalca sorular soran acemi bir gazeteci olarak tamtıldığı için herhalde üzül müştür.

Demirel'in yerli basına verilmeyen beyanatında, toprak reformu konusunda şu ilgi çekici sözler var: Toprak reformu konusunda Demirel, «Esas itibarıyla taraftarız» diye konuşmuş, «Her köylüye toprak vermek için nereden toprak bulacağız? Bir başka memleket mi bulmak lazım?» demiştir. Demirel, büyük devlet çiftlikleri ile topraklarının dağıtılacağını, Ceylanınar gibi çiftliklerin dağıtılması gerektiğini söylemiş, «Büyük çiftlik sahiplerinden vergi alınacak mı?» sorusunu da, «Ne kadar zengin çiftlik var, hemen hemen yok» diye karşılık vermiştir. Demirel, pamukta bile yüzde doksanın küçük çiftlikler olduğunu ifade ederek, «Bunlar vergi veremez» diye eklemiştir.

Muhabir, Kaldor'un teklifine değinerek, «Büyük çiftlikler, yüzde 16 vergi verirse, yılda bir milyar lira elde edileceğin» hatırlatmış, Demirel, «Kaldor'un rakamlarına inanmıyorum» diye cevap vermiştir.

Demirel'in bu lafları, bir alaturka kurnazlıkla Türk kamu oyundan saklanmıştır!

Gerçek Saygısı SOSYALİZMİN TÜRKÇESİ

Fethi Naci

Meyhaneler, salonlar, kitaplar, dergiler, gazeteler, açık oturumlar, sokaklar, meydanlar derken sosyalizm sonunda parlamentofoya girdi. Sosyalizmin parlamentofoya girmesi, yeni bir dönemin başlangıcı olacaktır: Artık Türkiye'de sosyalizmin Türkçesi başlayacaktır.

Eni boyu nedir bugüne kadar Türkiye'de sosyalizm adına söylenenlerin? Dünyanın üç kıtasından, Asya'dan, Afrika'dan, Amerika'dan, diyelim Seylan'dan, Gana'dan, Brezilya'dan aklı başında birtakım sosyalistler gelseydi Türkiye'ye, 10 ekim seçimlerinde meydanlara çıkıp konuşsalar, söyledikleri Türk sosyalistlerinin söylediklerinden farklı mı olurdu? Onlar da toprak reformu diyeceklerdi, onlar da «Kahrolsun emperyalizmi» diyeceklerdi, onlar da dış ticaretin devletleştirilmesini isteyeceklerdi, onlar da hızlı sanayileşmeden yana olacaklardı, onlar da halk kitlelerinin eğitim imkânlarına kavuşmalarını isteyeceklerdi... 10 ekime kadar, Türk sosyalistlerinin söyledikleriyle her hangi bir az gelişmiş ülkenin sosyalistlerinin söyledikleri arasında önemli bir fark yoktu. Fark, belki ileri sürülen metodlardaydı: Örgütlenmiş Türk sosyalistleri ısrarla «Anayasa» diyorlardı, «Seçime iktidara gelmek» diyorlardı; öbür az gelişmiş ülkelerin sosyalistleri başka yollar da öneriyorlardı. Ama hangi yoldan olursa olsun, iktidara gelince istenen şeyler, aynı şeyler oluyordu: Gerçek bir bağımsızlık, gerçek bir toprak reformu, gerçek bir sanayileşme, gerçek bir eğitim reformu...

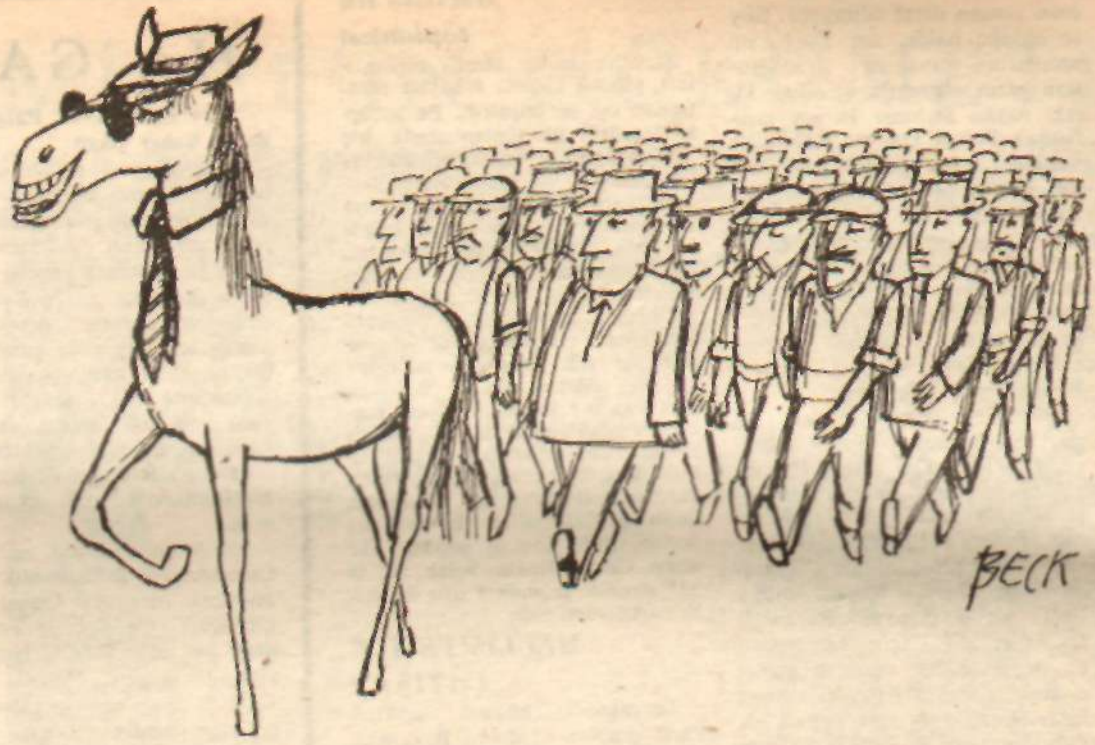
«Dünya beraber gitti çançayız — Ne varsa dünya ait — Şimdi yeni şeyler söylemek lazım.» Böyle diyor Mevlâna. Evet, şimdi yeni şeyler söylemek gerek. Türk sosyalizmi, daha doğrusu sosyalizmin Türk yolu, bu «yeni şeyler»-in içinden çıkacak. Söyleyebilecek miyiz bu «yeni şeyler»-i? Mesele buradadır.

Parlamento dışındaki sosyalizm elbette genel sözler söyleyecektir. Mesele, «Kula kulluk yetsin artık» diyecekler. Oysa parlamento içindeki sosyalizm, mesele yeni «İş Kanunu» için belirli kanun maddeleri getirmek zorluğunda. «Kula kulluk yetsin artık» sözleri artık yetmeyecek. Parlamento içindeki sosyalizm, bu için üstesinden gelebilecek mi? Sosyalizmin Türkçesini söyleyebilecek mi? Parlamento içindeki sosyalizm, sosyalizmin Türkçesini söyleyemezse bütün suç, bütün yetersizlik kendisinde mi olacak? Bunları uzun uzun konuşmamız gerek.

Türkiye'de «sol», ilk defa 10 ekim seçimlerinde birleşti, hep bir ağızdan konuştu, kişisel kavgınlıkları, küskünlükleri, anlaşmazlıkları bir yana bıraktı; bir büyük ve yüce amaç uğruna birçok şeyi unutmak gereğini duydu. Ne var ki, bu birleşme, bir örgütün bilinçli bir toparlayıcılık çabası sonunda değil, birtakım bireylerin kişisel çabaları sonunda oldu. Öyle ki, bu bireyler birtakım sözlerinin haklılığını olaylar apaçık ortaya çıkardığı halde bu haklılığın tadını çıkarmak zevkenden kendilerini mahrum ettiler.

Sosyalizmin Türkçesini söylemek, Türkiye'de sosyalizmin toprağa yerleşmesinin vazgeçilmez şartı. Ve bu, bütün toplumcuların ortak çabalarıyla gerçekleştirilebilir ancak. Örgüt içinde olsun, örgüt dışında olsun, bütün toplumcuların ortak çabalarıyla... Davranışlar değişik olabilir, İdris Küçükömer Partiy'e girebilir, Sabahattin Eyüboğlu Cumhuriyet gazetesinde yazdığı o çok önemli yazıda «bağımsızlık»-ın önemini belirtebilir; bütün bu yollar sosyalizme çıkar, halkımızın mufluluğu için girilen savaşa ya da bu şekilde katılmaya çıkar. Mesele, bunları değerlendirmekte. Mesele, ayrıca, sosyalist eleştiriye kulak vermekte, «malyet» anlayışını bırakarak «dava arkadaş» anlayışına ulaşabilmekte.

Onümüzdeki günler, bu kaygıları daha da somutlaştıracak. Dileğimiz, bütün «sol»-un ortak bir güç haline gelmesi. Bunun ne denli çaba isteyen bir iş olduğunu biliyoruz. Bu çabayı göstermek durumunda olanlar da her halde sorumluluklarının farkındadır, diyoruz.

Ekim 1965'te Türk-Alman Derneğinde bir sergi açan yabancı karikatürist Beck, Türkiye'deki izlenimlerini belirten bir kaç karikatürünü yayımlamak üzere YÖN'e verdi. Yukarıda bu karikatürlerden biri.

MUHTAR ÜNİVERSİTENİN KAHRAMANLIĞI!

Bu aylar, Üniversitelerde Rektör seçimi aylarıdır. Üniversite mensuplarının seçimlerdeki davranışları, önümüzdeki devrede bilim çevrelerinin tutumları bakımından iyi bir fikir vermeye yetecektir. Bu açıdan bakınca, Ankara Üniversitesindeki rektör seçimi hazırlıkları hayli düşündürücüdür. Ankara Üniversitesindeki seçim Kasım başlarında olacaktır. Geçen dönemde Prof. İhsan Doğramacı'nın rektör olarak seçilmesi dış yardım kaynaklarıyla Üniversitenin arasını bir hayli iyileştirmiş, ama becerikli rektör elindeki imkanları Üniversite için değil, kendi Fakültesi, yani Hacettepe Tıp ve Sağlık Bilimler Fakültesi için kullanarak kafasındaki «Hitit Üniversitesini» çekirdeğini hazırlamıştır. Ankara Üniversitesi bu defa da sözde akıllık ederek geleceğini teminat altına almaya düşünmekte, ama aslında bilim haysiyeti bakımından oldukça küçültüldü bir tutuma kendini kapırmaktadır.

Üniversite çevrelerinden, özellikle Ziraat, İktisat ve Tıp Fakültelerinden dışarı sızan kanaat şudur: «Yeni iktidar mensupları içinde, geçmişteki olaylar ve davranışlar yüzünden Üniversiteye kızgın olanlar ve ilk fırsatta «kara kübbellerin» hakkından gelmek» isteğiyle yananlar çoktur. Bunları teskin etmek için en iyi çare, o çevrelerle arası iyi olan birini rektörlüğe getirerek Üni. versiteyi kurtarmaktır!»

Bu «endişeli» çevrelerin üzerinde durdukları isimlerin başında, Menderes ve Zorlu zamanından beri Dışişleri Bakanlığının Müşavirliğini yapan Prof. Suat Bilge bulunmaktadır. Bu defa, rektör adaylığı sırasının Sivasal Bilgiler Fakültesine gelmesi o kadar da bu tutumda olanların işini kolaylaştırmaktadır. Bu arada Prof. Bahri Saveri veya Yavuz Abadan gibi isimlere pek itibar edilmemekte, birincisinin solculuğu, öbürünün de Halk Partisine yakınlaşma vâzinden Üniversite üzerine şimşekleri çekmelerinden korkulmaktadır.

İktidar sempatisi bir insanın gölgesine sığınmayı haysiyetlerine vedilemeyen ve hic olmazsa mesele Eczacılık Fakültesi gibi bir Fakülteden tarafsız bir kimseyi rektörlüğe seçerek Üniversitenin şerefini kurtarmasını mümkün o. lacahın» sananlar şimdilik azınlık tadır. Onümüzdeki günler, Türkiye'deki üniversitelerin kendilerine tanınan muhtarlığın ne şekilde anlattıklarını daha iyi gösterecektir.

GENERALLER, CIA VE DİŞ POLİTİKA

Amerikan dış politikasını kim yürütüyor? YÖN'ün orta sayfasında iki ay kadar önce çıkan bir yazıda Kennedy'nin kişilik sahibi bir liderin bile, CIA ve generale-

rin zorlamasıyla Küba'yı istila marcasına sürüklendiği, yetkililerin açıklamalarına dayanarak belirtilmişti. Johnson ise, sebepsiz Dominik istilalarına girişecek ve Vietnam'da yeryüzünün en barbar harbinin yapacak kadar bu şiddet taraftarlarının etkisi altındadır. Nitekim ünlü Demokrat Senatör Fulbright bu haftaki televizyon konuşmasında bu tehlikeyi açıklamıştır. Fulbright'a göre, Savunma Bakanlığı dış siyasete şekil ve yön verilmesini muaz zam ölçüde etkilemektedir. Savunma Bakanlığı, Johnson'un büyük bir nüfuz sahibidir. Bu kuvvetin dış politikada hakim olması tehlikesi üzerinde durulmalıdır. CIA da devlet politikasında aşırı bir yetkiye sahip olmamalıdır. CIA, dış politikada bir lera organı değil, bir istihbarat organıdır.

Ama Fulbright'in bu doğru sözlerine rağmen, dış politikayı «kuvvetten yana» generaller yürütmekte ve CIA hükümet darbelerinin icracısı olmaktadır. Bu, dünya için büyük bir tehlikedir.

AMERİKALILARIN «HAK» ANLAYIŞI

1950 den beri Amerikan Askeri Yardım Heyetine bağlı işyerlerinde çalışmış olan personel, son aylarda, kendilerine oynanmış olan

bir oyunu tamir edebilmek için uğraşmaktadırlar. Pazar ve bayram tatili gündeliklerinin ödenmesiyle ilgili olan mesele, Türkiye'deki Amerikalıların maaşlarının hukuk anlayışı bakımından hayli ibret vericidir.

Amerikan Yardım Teşkilatı, 1964 yılına gelinceye kadar, yürürlükteki İş Kanununa rağmen, kendi işyerlerinde çalışan kimselere pazar ve bayram tatili ödemesi yapmamakta direnmis ve ancak NATO-İS Sendikasının uyarılarıyla, uzlaşmazlık Prof. Hicri K. Halil Tunç ve üç Amerika... Kurulmuş bir hakem komitesi ne verilmiştir. Hakemler iki tarafın karşılıklı itirazları sonunda, pek karışık hükümler tasvan a. ma yine de işçiler lehine bazı ödemeler yapılmasını gerektiren bir sonuca varmışlardır. Mesele'nin asıl ilgi çekici tarafı bundan sonra başlamaktadır. Amerikan Yardım Teşkilatı, hakem heyetinin kararına uymayı ve 30 Haziran 1965 tarihine kadar müracaat edecekleri birleşmiş ücretleri ödemeyi yapmayı kabul etmiş, fakat Amerikanca bir kurnazlık gösterecek bu kabul kararını herkesin duvarılabileceği bir şekilde ilan etmektен kaçınmıştır. Öyle ki, kararın kullaktan duvup da Amerikan Heyetinin komisyonu çalanlar, «artık iş isten geçti, vaktiyle müracaat etseydiniz» diye terslenmektedirler.

C.I.A. NELERE MUKTEDİRDİR?

Adanın cebine esrar koyup yakalanmak gibi alaturka polis oyunları herkeşçe bilinir. Siyasi polisin adanın kapısının altından suç evrakı atıp, sonra evde arama yaptığı anlatılır. Amerika Dışişleri Bakanı Dulles'in ziyaretinde dolarların yüzü suyu aşkına, Amerikan Sefaretinin arkasında kuru sıkı bombalar patlatılmış ve gazetelerde azılı komünistler diye zavallı Vatan Partisinin mensuplarının uzun saçlı sakallı korkunç resimleri yayılmıştır. Menderes, bu tertiplerle, «Türkiye'de de komünizm tehlikesi artmaktadır. Dolar ver de Dulles, bunları tepeliyelim» demek istemekteydi.

Bütün bu alaturka oyunlar, CIA'nın son marifeti karşısında, son derece masumane kalmaktadır. Amerikan Haber Ajansı Associated Press'in Washington'dan verdiği şu haberi okuyunuz:

«Amerikan Senatörü Stephen Young, kendisine CIA (Amerikan Gizli İstihbarat Teşkilatı)na mensup bir kimse tarafından dan Vietnam konusunda verilen bilgiyi açıklamıştır. CIA mensubu şahsiyet, Amerikalı gizli CIA ajanlarının, Vietnam'da Viet Cong kıyafetli güydikten sonra, halka etkiyet ettiklerini, böylelikle, halk üzerinde Viet Cong aleyhtarı tepkinin doğmasına uğraştıkları, nı belirtmiştir.

Stephen Young'ın açıkladığına göre, CIA mensupları, Viet Cong kılıfına büründükten sonra, çeşitli iskenceler yapmakta, ırza tecavüzdten başka, insan da öldürmektedirler.»

Demek ki CIA, bile bile masum insanların ırzına geçmekte, masum insanları öldürmektedir. Cinayetin daha korkuncu herhalde tasavvur edilemez. Hitler bile masum insanları fırınlatırken, yer yüzünden yahudi kötülüğünü kaldırdığına inanıyordu. CIA, belki düşman yaptı sanılır diye, yüzde yüz masum olduğunu bildiği halde insanları öldürmektedir!

CIA, hiç şüphe yok ki, Hitler'in de rekorunu kırarak, dünya vahşet rekorunu ellinde tutmaktadır.

ROGER GARAUDY

SOSYALİZM VE İSLAMİYET

Çevirenler:

DOĞAN AVCIOĞLU — E. TÜFEKÇİ

ÇIKTI

4 Lira

YÖN YAYINLARI: P. K. 512 — İstanbul

İstanbul Dağıtım:

Serbest Dağıtım Ortaklığı - Ankara Cad. 34 — İSTANBUL

Taşra Dağıtım:

Sabri Özakar — Vilâyet Han, İstanbul

Üniversiteler ve Yüksek Okullar Açılırken

Bir öğretim görevlisi gözlemlerini anlatıyor

YÜKSEK ÖĞRETİMDE BİLGİ SEVİYESİ VE ZAMAN KAYBI

Bu yazıda yalnız yüksek öğretimde, özellikle, isim vermeden, bazı yüksek öğretim kurumlarındaki bilgi seviyesi, daha doğrusu bu seviyenin nedenleri ve bununla yakın ilgisi olan zaman kayıpları üzerinde durulacak ve durumun memleket kalkınması bakımından iyileşmesine yol açabilecek çarelerden bir kısmına değinilmeye çalışılacaktır.

Çeşitli kademelerde öğretim tâbi olan, İnanç erişimeleri öngörülen bilgi seviyesi kolay çözülebilecek konulardan değildir. Bunun nihai kriteri, hiç olmasa yüksek öğretimde, mezunların hayatta gösterdikleri başarı derecesidir. Ancak başarının ne kadarının öğretim kurumlarına ne kadarının hayatta edinilen tecrübeye ait olduğunu kestirmek güçtür. Bu bakımdan kriter tayini işini daha öncelikle almak ve bunu yüksek öğretim kurumlarındaki sorunlara bırakmak uygun olacaktır. Mezunları ilk işe alan ilgililerin de seviye tayinine yardımcı olacakları düşünülebilir. Unutulmamalıdır ki, öğretim genellikle bir amaç değil, bir araçtır.

Fakat her halde, diğerlerinde olduğu gibi yüksek öğretimde de bilgi seviyesinin bir alt sınırı olacak ve her yüksek öğretim kurumu ve hattâ her öğretim üyesine göre bu alt sınır çok az farklılık gösterecektir. Bununla beraber şikâyetlerin genelliğine bakılacak olursa sözü edilen kurumlarda kayıtlı öğrenci ortalama bilgi seviyesinin, hiç olmasa bazı yüksek öğretim kurumlarında, bu gün memleketimizde kimseyi tatmin etmeyecek kadar düşük olduğuna inanmak gerekmektedir.

LİSELER Mİ KUSURLU?

Halbuki Türkiye'nin kalkınma hedefleri, ne hızla varıp onları aşması, dünya milletleri arasında layık olduğu yeri alabilmesi ve geri kalmışlığın Türk milletinin bir alın yazısı olmaktan çıkarılabilmemesi için bu memleketin ne istediğini bilir, tutuşunu koparıp kendine güvenen, medeni cesaret sahibi, toplum yararı şahsi çıkarımın üstünde tutabilen, çok iyi yetişmiş, bilgili ve dürüst bir kadroya şiddetle ihtiyaç vardır. Düşük seviyede yarım yamalak bilgili diplomalılara değil, Bu kadroyu meydana getirecek ve devamlı surette besleyecek olan kurumlar, büyük ölçüde, yüksek öğretim kurumlarıdır.

Genel kaniya göre söz konusu düşük seviyenin kabahati liselerde aranmalıdır. Liseler kendilerinden beklenen yetiştirme işini gereği gibi yapmamakta veya yapamamaktadır.

Bu sözlerde bir gerçek payının varlığı kabul edilse bile, yüksek öğretimin bazı kollarındaki hayret verici düşük seviyeyi yalnız bu sebebe bağlamak yersizdir. Liseler düzeltilsin, Buna kimsenin bir itirazı olmaz. Fakat bu oluncaya kadar Türk gençliğinin çeşitli dalarda yetiştirmek görevini üzerine almış yüksek öğretim kurumlarının eli kolu bağlı oturup beklemesi de düşünülemez.

DERS VERMEYE NE HACET!

Durumu aydınlatmağa çalışmak üzere bu gün bazı yüksek öğretim kurumlarında öğrencileri yetiştirmek için yapılanlara bir göz atalım.

Kaydedilen öğrencilere birinci sınıf adı verilmekte, kuruma amfi adı verilen bir salkona günün belli saatlerinde girerek öğretim üyesinin taktir halindeki derslerini dinleyebilecekleri söylenmektedir:

a) Fakat aynı saatte aynı amfide ders dinlenmesi beklenen öğrenci sayısı o kadar çoktur ki, bazı hallerde yarısı hattâ üçte veya dörtte biri belli bir ders için fakülte veya okula gelmiş olsalar amfi veya salonda değil oturacak ayakta duracak bile yer yoktur. Öğrenciler kapının dışında kalmak zorundadırlar. Bu sebepten olacak ki devam mecburi değildir. Olanlarda da tatbiki imkânsızdır. Kâğıt üzerinde kalmağa mahkûmdur. Ankara'da bir yüksek okulda, eski yıllardan kalmış olanlarla birlikte birinci sınıf mevcudu geçen yıl ikibin beşyüzün üzerinde tahmin ediliyor. Bu okulun büyük amfisinde ancak beşyüzü yakın oturulacak yer vardır.

b) Amfide yer kapabilen beşyüz kişinin öğretim üyesini sükûnetle dinleyebilmeleri ve bu dinlemeden gereği gibi faydalanmaları mümkün değildir. Çünkü ders dinlemek konser dinlemeğe veya sinema seyretmeğe benzer. Öğrenci kürsüden yükselen her cümle, leyi, tahtaya yazılan her şeyi anlamak, önemli noktaları not etmek arzusu ile çırpınır. Bu sebeple bütün dikkatini derse vermek zorundadır. Fakat beşyüz gencin tıkıldığı bir salonda herkesin her an dikkatini bir noktada toplaması çok güçtür. En ufak bir hareket dikkatin dağılmasına ve söylenenin kaçırılmasına ve anlaşılmasına yeter. Öğrenci, profesörün ne dediğini yanındakine sorar.

Mustafa Fotozoğlu

Bu hareket yeni söylenenin kaçırılması demektir. Kaçırma diğer öğrencilere geçer, kar topu gibi büyüyen bu hal amfide bir uçuştu. ya sebep olur ve anlaşılmasına genelleşir. Bir müddet sonra eski sessizlik geri gelse de bir kısım öğrenciler için ders takip edebilmek artık imkânsızlaşmıştır. Çünkü yeni işitmeyle biraz öncekilerin, onlara göre, bağlantısı kaybolmuştur. Dersten faydalanma hızla sıfıra doğru kaymaktadır.

Her öğretimin üyesinin sesi beşyüz kişilik bir amfinin her yerinde rahatça duyulabilecek kadar gür olmalıyacağı için hoparlör kullanılması gerekmektedir. Yazı tahtasının devamlı surette kullanılması gereken hallerde bir elde tebeşir diğer elde mikrofonla ders verilme zorunluluğu öğrenci dikkatinin kolaylıkla dağılmasına yol açan pürüzler doğurmaktadır.

c) Amfi, sınıfa kayıtlı binlerce öğrenciyi alamadığından, başka bir deyimle her öğrenci için bir yer yokluğu dolayısıyla her seferde ders dinlemeğe gelebilenler büyük bir ihtimalle farklı kimselerdir. Fırsat buldukça amfiye gelebilen bir öğrencinin daha önceki dersleri dinleyememiş olması yüzünden, duyduklarından bir şey anlamaması ve hattâ bunların kendisine Çince gibi gelmesi pek mümkündür.

Bu durumda öğrencilerin, imkân buldukları zaman bile derse gelmemeleri kadar tabii bir şey yoktur.

d) Söz konusu fakülte ve yüksek okulların yetiştirmeleri için öğrenciyi sağlayabilecekleri biricik yardım bir ders kitabı veya notundan şeri gitmemektedir.

e) Halbuki öğrenci ile öğretim üyesi arasında yakın bir temas olabilmeli, öğrenci güçlüklerini çözebilecek bir muhatap bulabilmelidir. Dershanede konu üzerinde tartışılabilir. Modern öğretimde bizde alışıldık anlamda taktir artık tarihe karışmaktadır. O nun yerine çeşitli öğretim usulleri başarı ile tatbik sahasına konmaktadır.

Bu halleriyle söz konusu yüksek öğretim kurumlarını kapatmak akla yakın gelmektedir. Aynı neticeyi bir takım imtihan kurulları vasıtası ile elde etmek mümkündür. Belli şartları haiz olan kimseler imtihanlara girer ve başarı gösterenlere gerekli diplomalar verilebilir. Gerçek durum da aslında bundan farklı değildir. İmtihan kâğıtlarını okumak daha geniş bir zamana, örneğin altı aya yayılabilir. Eğer test usulü sonuç almak için yeterli bulunursa, bu maksatla makineler bile kullanılabilir. Öğretim üyeleri de ders vermek kullfetinden kurtulmuş olurlar.

Aşağıda öğrenciler ve imtihanlar hakkında yapılacak açıklamalar durumun bugün bu hale geldiğini göstermeğe yetecektir.

Bu satırların yazarı hiçbir yüksek öğretim kurumunun kapatılmasını savunmak niyetinde değildir. Ancak kendi kendimizi aldatmaya da taraftar değildir. Ne kadar acı da olsa gerçeklerin ortaya konması gerektiğine inanmıştır.

AMAÇ BİR DIPLOMA KOPARMA

Elinde bir kitap veya nottan başka yardımcı olmayan bu yüksek öğrenim gençliğinin büyük bir çoğunluğu kendisini ya avareliğe kaptırmakta ya da boş geçtiğini sandığı zamanını kıymetlendirmek için bir ücretli iş peşinde koşmaktadır. Kötü bir alışkanlıkla imtihanlara kısa bir zaman kala çalışmaya başlanınca, bilgi yeteri kadar sindirilememekte, farkına varılsa da, müşküller çözülemekte ve bazı derslere veya bahislere belki de hiç kitap açmağa vakit bulunmadan yarım yamalak bilgilerle imtihana girilmek zorunluluğu ortaya çıkmaktadır.

İyi hazırlanmamış, yarım bilgili öğrenci kendine güvenmediği için, ya işi tesadüflere ve şansa bırakmakta, ya da yazılı imtihanlarda kopyaya başvurmakta. Kopyanın kendisine, ileride hayata atıldığı vakit, ne kadar zararlı bir alışkanlık aşladığını aklımdan bile geçirmemektedir. Hayatta elinden iş gelmeyenlerin, her adımda başkalarının desteğini arayanların, vicdanları ile karşı karşıya kaldıkları zaman kolayca kötü yollara sapabilenlerin daha ziyade okul sıralarında kopya yapmağa alışmış kimseler olması kuvvetle muhtemeldir. Kendi gücüne güvenenlerin bu hallerde kolay kolay düşmeyecekleri muhakkaktır.

Bu durumda amaç, fakülte veya yüksek okulda hayatta işe yarayacak bir şeyler öğrenmek ve hattâ iyi öğrenerek kendini yetiştirmek yerine her ne bahasına olursa olsun, en az nota da olsa, imtihanları atlatarak bir diploma koparmak olmaktadır.

İMTİHANLARDA HAKSIZLIK

Aşırı öğrenci kalabalığının imtihanları yapan öğretim üyeleri üzerinde de olumsuz etkileri olmakta ve bundan en çok zarar gören yine öğrenciler ve dolayısıyla memleketin geleceği olmaktadır.

Binlerce öğrenciyi yılda en az iki kez, Haziran ve Ekimde, imtihan etmek zorunda olan öğretim üyelerinin, bir taraftan ellerinden gelen çabayla gösterirken öte yandan da işin hacmi altında ezilmeme yollarını arayıp bulmalarını tabii karşılamak gerekir. Bu maksatla cevapları bir kaç dakikada incelenebilecek sorular sorulmakta ve aynı düşünce ile yazılı imtihan zamanları 45 dakika veya bir saati pek geçmemektedir. Böyle bir imtihanla öğrencinin bilgi ve muhakeme değerinin ölçülebileceği şüphelidir. Bir an önce sonuç almak zorunluluğuna rağmen, imtihan kâğıtlarının ezici çokluğu, inceleme zamanı haftalarca uzatılmaktadır. Bir taraftan zamanın uzunluğu diğer taraftan aşırı yorgunluk sebebiyle ilk kâğıtların not taktiriyse sondakilere uygulanan taktirin birbirlerinden farklı olmaları tehlikesi belirmektedir. Bu, öğrenciler arasında eşitsizlik doğurmaya elverişli bir sistemdir.

Istanbul Üniversitesi Hukuk

Görülüyor ki uygulanan sistem hangi yönden ele alınırsa alınsın öğrencilerin aleyhine işlemektedir. Bu şartlar altında %90 civarında olduğu gazetelere geçen başarısızlığı sistemin doğal bir sonucu olarak kabul etmekten başka çare yoktur.

ZAMAN KAYBI

Bununla beraber konuyu kapatmadan önce sistemin memleket bakımından zararlarının maddi kısmına da dokunmakta fayda vardır. Bu zarar, en çok zaman israfında kendini göstermektedir. Halbuki memleket-

- Bugünkü hâliyle yüksek öğretimliklerle yapılacak imtihanlardan bir zarar görülmeyecek, fetenden kurtulacaklardır.
- Hocalar, günlerece imtihan kitapları birkaç dakikada incelenebilir. Böyle bir imtihanla, öğrenim ölçülebileceği şüphelidir.
- Yılın yarısı tatile geçmekte veya yekübeçuk yılda bitirebilen öğrenciler, harcamak zorunda kalmaktadırlar.
- Yüksek öğrenimde, giriş sınavı tatilinde burs sağlanmalıdır.

imizin israf etmeğe tahammülü olmayan şeylerin başında zaman gelir. Mirasyedilikten farksız bir tarzda sürüp gitmekte olan bu israfı batı ülkelerinin uygarlık düzeyine ulaşmak bir hayaldir. En geri zamanda ön saflara geçmemiz ancak zamandan en iyi şekilde faydalanmağa mümkün kılmağa olacaktır.

Fakat bugün üniversite ve yüksek okullarda ne görüyoruz? Genellikle Kasım'da öğretime başlanıyor. Şubat ayı sömestr tatili, Marttan Mayıs sonuna kadar ders, Haziran-

Üniversite gençliği öğretime karşı şikâyetlerini bir gösteri yürüyüşü ile açıklıyorlar.

yazarım. O gazetede yirmi kadar lakma ad kullanmış.

Çatı katta üç çalışma odası vardı. Birincisi, küçük, kutu gibi bir seydi. «Burası kayıt odam.» diyor. Biriken malzemeyi burada ayıklarmış. Duvarlar raf, raf, raf; raf-raf kitap. Bir yerde Gorki'nin küçük bir resmi asılı. «Biriken kitapları tutmam. Halk kitaplığına yollarım.» diyor. Doğduğu köy için paketlediği kitapları gösteriyor. «Burada sadece kaynak kitapları ve sevdiğim yazarların eserlerini tutarım: Ivan Vazov, Yordan Yokof, Elin Pelin, Tolstoy, Çehov, Gorki...»

İkinci oda, okuma odasıymış. Orayı da görüp yazı odasına geçtik. Duvarda iki büyük harita. Biri Bulgaristan, biri Avrupa... Kitaplarını basımına gönderinceye kadar dört sefer elden geçiriyor. Bir gömme dolapta sakladığı karışmalarından örnekler gösteriyor. Hikâyecî Halit, ilgiyle inceliyor gösterilenleri. Yaşlı yazar, «Zamanın yarısını hâlâ genç yazarların basılmamış eserlerini okumaya veriyorum. Bugünkü yazarlardan 50 yaşından aşağı olanların hepsi benim elimden geçmiştir. Çoğunun ilk kitabını ben bastıracağım. İşte bakın, 1949'ta basılmış bir şiir kitabı. 1942'de kurşuna dizilen Vaptsarof'un şiirleri. O zaman var olan Sansür Kurulu önünde garanti vermiştim...» Masanın üstünde duran kocaman, uzun bir kalem gösteriyor, şakayla: «Yazacağım büyük romanın kalemi, daha açmadım!» diyor. «Yirmi beş yıldır bu odada yazıyorum, iki tane makine eskittim...»

Ancak gece yarısı bulunca ayrılabildi Karaslavof'tan. İki üç gün sonra Varna'ya gidecekmis. Orada buluşup görüşmeyi kararlaştırdık. Soförü bizi kent merkezine kadar getiriyor Halit Ali Osman, «Dopdolu bir gece oldu.» diyor. Sabahattin Bayram ekliyor: «İyi bir ekonomi derisi aldık.» Ben de: «İyi bir yazarlık derisi.» diye fısıldıyorum. Sabahattin'in kulağına Dokuz kilometrelik yol, hep parkların, ağaçların arasından geçiyor Orda burda kol kola, omuz omuza güfler görüyoruz. Tassızlıklar içinde bir halk, bir gençlik Balın özü kadar tatlı bir hayatı yaşayıp gidiyorlar gecelerde Otele geldik zaman pence-renden dışarı bakıyorum. Temizlik işçileri uzun hortumlarla sokakları yıkıyorlar. Kaldırımlara basıncı su fışkırtıyorlar. Gece yarısı, uykunun arasından uyanıyorum ki, şakır şakır yağmur yağıyor. Demek, diyorum, bazı geceler sokaklar iki sefer yıkıyor.

Oteki Bulgar yazarlarıyla da görüşmelerim oldu Burgaz'ın, Kuklen köylü Recep Küpçüyle gezdik Küpçü Cahit Sıtkı'dan, Nazım Hikmet'ten, Ümit Yaşar'dan, Asaf Halet Çelebi'den, başka ozanlardan şiirler okudu. Buradaki Türk sanatçılar, Türkiye Türkçesini ilgiyle izliyorlar. Ellerine ufak bir yayın geçse seviniyorlar Küpçü: «Ben bir sayı Varlık bulunca arkadaşlara rakı ısmarlar, bayram ederim.» diyor. Hasan Karahüseyn'in, Lâtif Ali'nin de dertleri buydu Sofya'da.

Burgaz'ın Varna'nın sokakları bir dolu halkla. İkinci vakti belli başlı caddeler trafike kapatılıyor. Kadın kız, çoluk çocuk, deniz gibi bir kalsabalık, ağır ağır ilerliyor, konuşuyor, gülüşüyor. Hiç bir korna, hiç bir düdük, insanları rahatsız etmiyor. Bu saat-kahveleri gazinoları da doluyor Kentlerin. Yeni biçim masalar, yeni biçim garson kollar, dondurmalar, serinletici içkiler, şuruplar... Sanatçıların uğradığı bir kahvede, gençlerden İlyo Burçel, Nikolay Laykof, Stoyan Andirkof, Dimitir Velinof'la tanıştık. Burgaz'dan ayrılırken, yola yakın bir maden ocağına uğradık. Orda da İneşina Slavova'yı gördük. Yakında bir şiir kitabı çıkaracakmış. İneşina bize maden ocağında bir «Nazım Hikmet Ekibi» olduğundan söz etti. Tam öğle zamanıydı. Dinlenmeye ayrılmışlar, ekibi göremedik.

Varna parasız varma, demişler. Gelişmiş, bakımlı, bayındır; yabancı gezginlerin gelip gittiği bir kent olmuş. Altınkum olsun, denizin ötek; kıyıları olsun, mih gibi insan dolu. Slunchef Bryag de öyleydi. Çok katlı oteller; lo-

Kamen Kalchev
Romancı

kantalar, gazino ve barlar... Kamp yerleri, park yerleri, çiçeğe çimene boğulmuş gezinti yerleri... Karadeniz'in Burgaz'dan Balçık'a kadar olan bu kıyılarına «Bulgaristan Rivierası» diyorlar. Kıyılar, kumlar, kapanın elinde kalmamış. Bankada kredisiz olan beyler yalıları, köşkerleri dikmemişler. Doldurmuşlar tatil köylerini, her-kese açık plajları, gazinoları... Kamu eliyle kurulan bu turistik işletmelerde günde iki vardiye, bazılarında üç vardiye, kadın erkek Bulgar insanı çalışıyor. Saat gibi bir servise bütçeye yılda milyonlar getiriyorlar. Turizm alanında dünyanın en becerikli ulusuna hangisidir bilmem. Bir sıralama yapmak gerekirse Bulgarlar başlara yazılabilir, rahatlıkla.

Önceden kararlaştırılan bir buluşma gereği Varna'daki Eğitimi Geliştirme Enstitüsü'ne gittik. Müdür Krastu Bayef, benim bazı öğretmen ve öğrencilerle konuşmama fırsat yarattı. Sofya Üniver-sitesinde folklor derlemelerini değerlendiren Hayriye Memova ve Emin P. Boyef ile; Onuncu Köy'ün redaktörü, Yeşil Gece'nin çevirmeni Svoboda Germanova ile de orada tanıştık. Emin Boyef, yaz aylarında üniversite öğrencilerinin folklor derlemeleri yapmak ve kooperatiflerin hasat işlerine yardım etmek üzere köylere gönderdiklerini anlattı. Kooperatiflerin böyle öğrenci yardımına muhtaç mı olduğunu sordum. «Kooperatifler için değil, öğrencilerin kendileri için. Başka türlü ekmeğin nasıl kazandığını bilirler mi?» dedi Emil Boyef.

Yazarlar Birliği'nin Varna'daki dinlenme evi, «Kabakum» diye bir yerde, denize bakan bir yamaçın yüzünde. Oteli, oltakası ve her türlü çağdaş donatısıyla ye-

Nikolay Yankof
Yazarlar Birliği Sekreteri

ni bir dinlenme evidir bu. Yazarlar, günde bir levsadan biraz fazla ödeyerek, eşleri ve büyük çocuklarıyla burada üçer hafta dinlenirler. Denizden, kumdan yararlanırlar aynı yere yakın bir de «Uluslararası Gazeteciler evi» var. O daha büyük bir kuruluş, orası da böyle neuz.

Yazarların dinlenme evinde Başkan Dimitir Dimov, Kamen Kalchev, Pavel Vajinof, Yordan Radıçkof, Diko Fıçıcıyef, Lübobir Levçef'le ve daha başka meslektaşlarıyla tanıştık. Kısa pantolonlarını giymişler, sezlonglara kurulmuşlar güneşleniyorlardı. Ellerinde raket, pinpon oynuyorlardı. Plaj çantalarını alıp denize gidiyorlardı. Ve gene geneye verip konuşuyorlar, tartışıyorlardı.

Başkan Dimof, «Bugüne kadar resmi olarak gitmediğimiz iki ülke vardı dünyada: Türkiye ile Yunanistan. Şimdi Yunanistan'da bir grupumuz var. Türk edebiyatçılarıyla da karşılıklı iyi ilişkiler kurmayı çok istiyoruz. Balkan edebiyatçıların hepsinde bu istek vardır.» diyor. İki üç batı dili bilen Dimof, yukarıda andığımız ünlü «Tütün» romanının yazarı, Sofya üniversitesinde veteriner prof. luğu da yapıyor. Batı edebiyatı ve tiyatrosu üstüne derin bilgisi var. Şimdi yeni bir romans çalışıyor. «Yüzyılımızın Romanı» gibi bir adı olacaktı. Bunun, 9 Eylül 1944 sabahı uyanıp bir grup Bulgar insanın serüvenlerini ele alarak, son yirmi yılda neler oldu; Bulgaristan nereden başladı, buraya nasıl geldi, bir-reycilliği, ego-zanı yemek için ne güçlükler çekti. Anlatıyor. Kamen Kalchev, orada bulunan, bulunmayan Be-gaz yazarları hakkında açıklamalar yaptı. Köy ve kasaba konularında eserler veren bu yazarın geçmişi de bazı top-

Diko Fıçıcıyef
Genç hikâyecî

lumsal savaşlarla dolu. «Hayat Kaynağı Başında», «Dokumacı Ailesi» ve «Yeni Kasabada İki Kişi» adlı kitapları ünlüydü. Başka «Yeni Kasabada İki Kişi»nin İngilizcesini imzaladı. Şimdi de yurdunun eğitim problemlerini ele alan bir roman yazıyor.

Pavel Vajinof da roman hikâye yazarı. «Kırda» adlı büyük hikâyesi çok ünlüydü. «Kemah Çocuk», «İkinci Birlik» adlı romanları da epeyce başarı kazanmış. Vajinof'un okul kitapları da varmış.

Yordan Radıçkof'un adını, Sofya'daki karşılaşmada anmışlardı. «Sevak Öğle Vakti», «Bağ Balonu» ve «Sonuncu Yaz» adlı büyük hikâye kitapları varmış. «Sonuncu Yaz» şimdi filme alınıyor.

Diko Fıçıcıyef, Türk sınırına 10 kilometrelik bir köyden. Köyde herkes Türkçe bilirmiş ama Diko bilmiyor. Köyden erken çıkmış. «Hiddetli Yolculuk» adlı bir büyük hikâyeler kitabı var. Kendi köyünün yaşamını anlatıyor.

bu kitabında «veleka» ve «narinin Göğü Altında» Veleka, Türk top raklarından çıkıp Bulgar topraklarından Karadenize dökülüyor. Diko, benden İsrancaları soruyor, görmediğimi söylüyor. Bildiği yerleri derin bir sevgiyle anlatıyor.

Lübobir Levçev, ozan. Genç Yazarlar Birliği Başkanıymış. «Bütün Yıldızlar Benim» diye bir şiir kitabı çıkarmış. Söylendiğine göre sonradan içkiye düşmüş, pek şiir yazmıyormuş artık.

Orada, Dimitir Gurçivkin, Armand Baruh ve Krum Valkov'la da tanıştık. Aralarında iki de Kübalı ozan vardı: Hose Martini Matoz ile Pedro de Orada... Bunlar resim de yapıyorlarmış. Bulgaristan'a bir yıl için uBigarea öğrenmek amacıyla gelmişler. Aileleri de kendileriyle birlik... Bulgar yazarlarının başka ülkeler yazarlarıyla ilişkileri çok sıktı.

Akşam yemeğini Kamen Kalchev ve orada bulunan meslektaşlarla konuşarak yedik. Gece yarısı bulunca, Uluslararası Gazeteciler evi'nin o gece açılan barına gidelim dediler. Dünyanın bütün barları bodrum katlarında mıdır? Bir sıcak, bir sıcak! Bir de duman... Millet için içip dansediyordu. İçme bir sıkıntı çıktı! Bakım Kamen Kalchev de sıkılıyordu. Yarın yola gidecektik. *Başır dileyip ayrıldık.*

Bu ülkelerde yazarlara sağlanan iyi koşullar onları hep böyle içki mi yapıyordu? Kuşku larımı açtığım bir meslektaş, «Bu koşullar bizim çok yazarmızı tüketti!» diye yakındı. Sofya'ya dönüşümde, bu endişemi açtığım zaman Yazarlar Birliği Sekreteri Yankof şu açıklamayı yaptı: «Varna'daki dinlenme evi, birlik üyelerinden kesilen %2'lerle yapıldı. Daha öyle yedi tane dinlenme evimiz var. Hiç birinde devlet parası yok. Buralarda dinlenme ucuздur. Bulgaristan'ın her yerinde dinlenme ucuздur. Dinlenirken arkadaşlarımız içmeyi severler... İşçilerin dinlenme koşulları daha iyidir...»

Bir fırsat bulup dinlenme yerlerini görmeğe karar verdik.

Gerçek Yayıncı'nın yeni kitabı:

Bilmediğimiz bir dünyayı anlatıyor:

MELİH CEVDET ANDAY

SOVYET RUSYA, AZERBAJYCAN, ÖZBEKİSTAN, BULGARİSTAN, MACARİSTAN

Fiyatı: 7,5 Lira

İSTANBUL DAĞITIMI
UGRAK KİTABEVİ
Beyaz Saray — Beyazıt

ÖDEMELİ İSTEME ADRESİ
GERÇEK YAYINEVİ
P.K. 655 — İSTANBUL

NOT: Tek kitap isteyenler, kitap bedelini pul olarak göndermelidirler; tek kitaplar ödemeli gönderilmez.

YÖN — 190

● PARANIZA BOL FAİZİ,

● ZENGİN İKRAMİYELERİ

ve

● MUAMELELERİNİZDE AZAMI KOLAYLIĞI,

● SAĞLIYAN YEĞANE BANKA;

TÜRKİYE EMLAK KREDİ BANKASI

Cevdetdoğan

Okurken:

FAŞİZM NEDİR?

Fethi Naci

Bugünlerde, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi asistanlarından Murat Sarıca ile Rona Aybay'ın «FAŞİZM» adlı kitaplarının ikinci baskısı çıktı. Bilim adamlarımız çetrefil dillerine nerdeyse alıştığımız için temiz ve duru türkçesiyle kişiyi şaşırta bu küçük kitapta konunun iyi incelenmiş olmasından gelen bir açık-seçiklik var. Genç bilim adamlarımızın geniş okuyucu kitleleri için, önemli konuları, günün meselelerine ele alıp inceleyen bu tip esere itibar etmelerinin çok faydalı bir çabasına biçim olacağına inanıyorum.

«Faşizm» de, İtalya'da faşizm oldukça geniş bir biçimde incelenmekte. Alman nasyonal sosyalizmi ile İspanyol frankizminde de kısaca söz edilmektedir. Bence kitabın en büyük eksikliği günümüz faşizminin özelliklerine hiç dokunmaması ve «Türkiye ve faşizm» konusunu ele almamasıdır.

Sarıca ile Aybay'ın da dediği gi-

bi, «Faşizm yalnız bir tek ülkede belirli koşulların gerçekleşmesi sonucunda ortaya çıkmış bir hareket olarak ele alınmamalıdır. Faşizm, belirli koşullara bir arada gelmesiyle, her ülke için sözkonusu olabilecek bir rejimdir.»

Bunun için faşizmi iyi tanımayı gerekir. Bu yazıda, Sarıca ile Aybay'ın kitabından özetler verilerek faşizmin bellibaşlı özellikleri belirtilmektedir. (Çoğu cümleleri kitaptan olduğu gibi aldığımızı ayrıca belirtirim.)

İTALYA'DA FAŞİZM

DOĞUSU

Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra İtalya, büyük güçlükler, sıkıntılar ve uzlaşmaz çekişmeler için deydü Savaş sonrası, birçok ekonomik sıkıntılar getirmiş, savaşın dönemi eski askerler işsizlikle karşılaşmışlardı. Para değeri gün den güne düşüyordu. Savaş sırasında, savaşın gereklerini sağlayabilmek için geniş bir üretime geçen endüstriyi barış ekonomisi ne uydurmak çözümü çok güç

bi sorundu.

İç ve dış politikada başarısızlığa uğrayan hükümetin otoritesi sarsılmıştı. Sosyalist hareket birlikte yoklandı. İtalyan sosyalistleri, liberal demokratik düzenin işlenmesine engel olabilecek güçte olduklarını göstermişlerdi. Ama bu düzeni yıkıp yerine yeni bir düzen de kuramıyorlardı. güçleri buna yetmiyordu.

Bu durumda, İtalya'yı bir başka çözüm yolu bekliyordu. Bu da sağcı bir diktatörlük getiren karışık devrim olacaktı.

Savaşın bitmesinden sonra Mussolini, eski askerleri, işsizleri, esnafı, bazı işçileri ve üniversite öğrencilerini faşist hareket içinde toplamıştı. Bu toplanmayı sağlayan etmenler, belirsiz bazı reform istekleri, aşırı milliyetçilik ve özellikle sosyalist-komünist hareketine karşı savaş düşüncesiydi.

1919'da Parlamentoda bir tek üyesi olmayan faşistler, 1921 seçimlerinde 35 sandalye kazandılar. 29 Ekim 1922'de ünlü Roma yürüyüşü yaptı. Ve kral hükümeti kurmak üzere Mussolini'yi çağırdı. Orta ve yüksek sınıfların bir sosyalist devriminden korkmaları, halkın sosyal sorunların demokratik düzen içinde çözülmesinden umudu kesmesi ve sürekli bunalmalar faşizmi doğuran nedenler olmuştur.

FAŞİZM NEDİR?

Palme Dutt'ın dediği gibi, «Faşizm, ilk ortaya çıktığı sıralarda yığınların desteğini sağlamak için karanlık bir biçimde anti kapitalist propaganda yapmışsa da, gerçekte büyük burjuvazi, büyük toprak sahipleri, sermayedarlar ve endüstricilerce desteklenmiş ve beslenmiş bir rejimdir.»

Faşizm, İtalya'nın siyasal yapısında köklü bir değişiklik getirmiş, fakat ekonomik yapıda ancak işçi ve patronları korporatif bir düzen içinde toplamak, devlet müdahalesine yer vermek, planlığa önem vermek gibi biçim değişiklikleriyle yetinmiş, ekonomik yapının temelini değiştiren değişiklikler yapmamıştır.

Bu biçim değişiklikleri ise çalışan sınıfların serbestçe teşkilatlanarak haklarını savunmalarına engel olmuş ve sermayenin emek üzerinde kurduğu üstünlüğe dokunmamıştır.

Bir orta sınıf hareketi gibi orta ya çıkan faşizm arkasında her zaman zengin sınıfın desteğini bulmuştur.

Sonuç olarak, faşist hareketinin köklü bir değişime değil, kurulu düzende egemen olan çevrelerin iktidarının bir elden öbür ele geçiş olduğu söylenebilir. Bu el değiştirme sonunda, liberal demokrasinin yerini totaliter bir rejim almıştır. Böylece, eski düzen, demokratik kurumların kendi aleyhine yarattığı tehlikelerden kurtulmuş olarak sürdürülmüştür. Çünkü, totaliter rejim işçi hareketleri karşısında insafsızca sindirme yollarına başvurmuş buna karşılık varlıklı sınıflara dokunmamıştır.

FAŞİZMİN EKONOMİ

POLİTİKASI

Faşist rejimde asıl olan özel teşebbüstür. 1927 yılında kabul edilen çalışma bildirisinin 7. maddesine göre, «Özel teşebbüs ulusal çıkarların sağlanmasında en etkili ve yararlı araçtır.» 9 maddesine göre, «Devletin üretime müdahalesi, ancak, özel teşebbüsün olmadığı, ya da yetersiz kaldığı durumlarda, ve da özel teşebbüsün devletin politik çıkarlarına karşı gelmesinde söz konusu olur.»

Prof. Vedel'in dediği gibi, «Faşizm ekonomik alanda ancak büyük kapitalin izin verdiği ölçüde devlettir.»

Faşist görüşte, işçi-patron, sermayedar-emekçi gibi ayrımların örtülmesi için, bunların hepsine birden «üretimeller» denilmiş ve bunlar «üretimeller birliği» içinde birleştirilmişlerdir. Bu birleştirmevi gerçekleştirecek araç da korporasyonlardır. Böylece faşizm, emek ile sermaye arasındaki temel ekonomik olan bir çelişmeyi hukuki yollarla çözme çabasıdır. Ancak böyle bir çözüm yolu zeme! ekonomik çelişmeyi çözme yetmemekte sadece belirtmelerini örtmeve çalışmaktadır. İşçilerin serbestçe teşkilatlanmalarına da engel olmasa vülünden bu sistem, sonunda sermayenin bir baskı aracı olmaktan ileri geçmemektedir.

FAŞİZM VE DEMOKRASİ İLKELERİ

GUILLAUME APOLINAIRE

FÜZE

Ensenin siyah saç demeti hazinemdir
Aklımdan geçen aklımdan geçenle karşılaşır
Sevdiğim tek obüs gözüslerin
Hatıran bize geceyi gösteren bir işaret feneri

Atımın geniş sağırsını gördüm seni düşündüm

Piyadeler dönmekte gazete okuya okuya geri

Sedyecinin köpeği dönmekte ağızda bir pipoyla

Bir kukumav kanatlar kula gözler donuk çene
yavru kedi ayaklar kedi

Yeşil bir sıyan gecek yosunlar arasından
Konak yeri kazanında niriçe yandı
Anlamı çok şeylerden kollanmalı

Megafon bağıırır
Ateşe devam

Ateşe devam bataryalarınız aşkı

Uyumu ağır ziller trampetlerin
Aşk delisi melekler vurur
Ordular Tanrısı onuruna

Tepede budanmış bir ağaç

Vadide tırmanan traktörlerin gürültüsü

Ey XIX. Yüzyılın öyle saf öyle güzel yüksek
baecalar dolu yaşlı dünyası

Yeğitliği ulaştığımız yüzyılın
Ey toplar

75 lik mermilerin pırl pırl boşkovanları
Dindareca şen şatır cabın

POSTA KARTI

Sana yazıyorum üstüm çadır
Can verirken bu temmuz günü
Acarlarken göz kamaştırır
Gök henüz neredevse mavî
Başım ton atesinden saşır
Hemen solan temmuz gülleri

TALİM

Gerilerde bir köyden
Gelen dört bomba eri
Ta tırnağa teneden
Toz toprak üzerleri

Bakışları ovada
Geçmiş konuştukları
Bir obüs patlamasa
Yok dönüp baktıkları

Dördü de onaltılı
Söz dün varın ne belli
Simdiden hazırlıklı
Uzun ölüm talimî

Türkçesi: Necati Cumalı

Faşizm demokrasi ilkelerine toptan karşıdır. Bunların başında seçim ilkesi gelir. Faşist görüş, bir aptal insanla akıllı kişinin, cahille aydının eşit oy hakkı olmasını kabul etmez. Faşizme göre matematik bir demokrasî, saçmalaktan başka bir şey değildir.

Faşizm, genel olarak yurtdışları arasındaki eşitlik karşı olduğu gibi, kadın-erkek eşitliğine de karşıdır. Meselâ Mussolini, kadınların üniversitelerde felsefe öğrenimi yapmalarını yasak etmiştir.

Faşizme göre, iktidar halktan gelmez. İktidar halkın üstün iyiliğini sağlayanların ellerinde bulunmalıdır. Çünkü faşizme göre kişiler gerçek çıkarlarının ne olduğunu kavrayamazlar. Bu yüzden, ulusa! çıkarların belirtilmesi ve sağlanması ancak seçkinler eliyle başarılabilir.

Faşizm parmanter rejimin temel ilkeleri olan halk egemenliği,

seçim kuvvetler ayrılığı, siyasal partiler özgür tartışma gibi ilke ve kurumları açıkça reddetmektedir.

Sarıca ile Aybay, bundan sonra, faşiz devlet anlayışını incelemekte ve kitaplarının ikinci baskılarında «İtalya dışında faşizm» ayırmaktadırlar.

Yukardaki özetleri okuyan birçok okur, «Faşizm hakkında hiçbir eser okumadığım halde bunları ben de biliyordum!» demesi mümkündür. Birçok yazarımızın politikamızın vazdıklarına, söylediklerine yukardaki özetlerin ışığında bakılırsa, bunun sebebi kolaylıkla anlaşılır. Kimbilir belki de bu yazarların, politikacıların içinden, Moliere'in Monsieur Jourdain'inin «Yıllarca neşâ söylemişim de haberim yokmuş!» demesi gibi «askır saskın «Meğer faşizmi savunmuşum da haberim yokmuş!» diyenler de çıkar.

MADEN, ENERJİ VE BANKACILIK SAHALARINDA OTUZ YILDIZ MEMLEKET HİZMETİNDE

ETİBANK

Basın — 1877

ŞİDDETLİ BAŞ AĞRILARINA KARŞI GRİPİN

Basarı ile kullanılır!

GRİPİN 4 saat ara ile günde 3 adet alınabilir

TÜRKİYE'DE NASIL PARA KAZANILIR?

Sigorta Yolsuzlukları

Kâzım Rüşti Güven'i ismen az kişi bilse de, Ankara'daki Büyük Sinemanın sahibi olarak milyoner Güven, Türk politika hayatında ün yapmıştır. Menderes döneminde, sinema salonunu CHP'ye kiralamayı reddetmiş, Menderes de bu «örnek» davranışı fazlasıyla mükâfatlandırmıştır.

Sinema salonunu muhalefete kiralamayı reddederek Demokrat Partiye bağlılığını ispat eden Güven, Yapı Kredi, Emlâk Bankası ve İş Bankasından 20 milyon lira kredi sağlamıştır. Ayrıca acentesi bulunduğu Güven Sigorta adına tahsil ettiği milyonlarca lira primi, sigortaya ödeyecek yerde rahatlıkla kendi işlerinde kullanmıştır. 7379 sa yılı kanun gereğince acenteler tahsil ettikleri primleri, bağlı oldukları şirketlere altı ay içinde ödemek zorundadırlar. Ama Büyük Sinemanın sahibi, kanunun bu açık hükmüne rağmen, primleri kendini zenginleştirme yolunda harcamıştır.

Güven Sigortanın faaliyetlerini de netleyen İktisadi Devlet Teşebbüsleri Karma Komisyonu Raporu, Ankara Acentesi hakkında şu ilgi çekici bilgiyi vermektedir: «Yıl 1960. Şirketin bu yıl sonundaki acente ve üreticilerden önemli miktarda teminatlarının üstünde alacağı bulunduğu, bilhassa eski Ankara Acentesinden olan ve ayrıca Yüksek Denetleme Kurulunun bu alacakla ilgili olarak verdiği raporda da belirtildiği üzere, herhangi bir teminata bağlanmadığından dolayı tahsil edilemeyen teraküm etmiş alacaklarının 5.5 milyon lirayı bulduğu, ayrıca bu acentenin bugüne kadar yaptığı işlerden de yaklaşık olarak Şirketi 2,5 milyon lira civarında zarara soktuğu anlaşılmıştır.»

«Yıl 1961. Eski Ankara Acentesinden olan alacaklar da yeni illâvelerden dolayı 1961 sonunda 6,1 milyon liraya baliğ olmuştur. Tahsil için yapılan teşebbüslerden bu yıl sonuna kadar müsbet bir sonuç alınmamıştır.»

«Yıl 1963. Yıl sonu itibarıyla istihsal organları, acente ve üreticilerdeki alacakların yekünü 11,1 milyon liradır. Eski Ankara Acentesinden olan ve icraya intikal etmesine rağmen, bugüne kadar herhangi bir tahsilat yapılmayan 5 milyon 248 bin lira tutarında alacakla birlikte bu miktar 16,3 milyon lirayı bulmaktadır.»

Şirketin bu eski acentesinden olan ve yıllardan beri tahsil edilemediğinden dolayı teraküm eden alacakları için hukukî takibatın yürütülerek haciz konmuş malların satılması suretiyle alacakların tahsilini ve bu alacakların bugüne kadar teminatsız olarak birikmesinde ilgili bulunanlar hakkında da yetkili makamlar tarafından tahkikat açılması ve Şirket parasıyla gayri menkul edinen borçlarını zamanında ödemeyen acenteler hakkında haciz yoluna gidilerek, alacakların tahsilini lüzumlu görmekteyiz.»

PRİMCI MİLYONER KONUŞUYOR:

Büyük Sinemada, 5 milyon liradan fazla sigorta primlerini zimmetine geçiren ve yaptığı çürük işlerden dolayı da sigortayı 2,5 milyon lira zarara sokan milyonlarca karşı karşıyayız. Milyonların 30 yıl önce turşuculuk ve kömürçülük yaptığını hatırlayanlar vardır. Milyoner, 1939 yılında eline geçirdiği Ankara Acenteliğini iyi değerlendirmiş, geniş banka kredilerinin de des

teği ile büyük emlak sahibi olmuştur. Sıhhiye - Kızılay arasında Büyük Sinema'yı, altındaki çarşısı ve köşedeki iş hanını yaptırmış, gittikçe büyüyerek Güven Çarşısını kurmuştur. Kartal Mal tepesinde, Emlâk Kredi Bankasından sağlanan 5 milyon lira ile yapılmış bir mensucat fabrikası vardır. İstanbul'da Kadıköydeki köşkü bir müze niteliğindedir. Meyva ve Sebze Birliği ile zara katılmıyarak kâra ortak olmak esası üzerinden yaptığı işbirliği dolayısıyla bir ambalaj fabrikası kurmuştur.

27 Mayıs ihtilâli, banka kredisi ve sigorta primleriyle çalışan milyonlarımızı büyük borçlu olarak yakalamıştır. Borçlar istenince güç duruma düşen Kâzım Rüşti, borçların tecili için çok uğraşmıştır. Bu dönemde, eski Bükreş Ateşemiliteri olan Kenan Kocatürk adındaki emekli bir Kurmay Albay Müdürlük olarak almıştır. Millî Birlik yönetimi sona erince, eski Demirbank Genel Müdürü Emin Sencer'i tam yetkili menecer seçmiş ve onun çabalarıyla türlü bankalardaki borçları için önemli indirimler ve ödeme kolaylıkları sağlamıştır. Fakat yine de emlak kralının borcu, 28 milyon lirayı bulmaktadır. Konkordatoya gidilmiştir, ortada hanlar, fabrikalar ve sinema vardır, ama borcun tahsilî mümkün olmamaktadır. 16 milyon lira değer biçilen Büyük Sinemaya piyasada 5 milyon liradan fazla veren çıkmamaktadır.

Emlâk kralını bütün bunlara aldırmazmış görünür bulduk. Ödemediği sigorta primleri ve banka kredileriyle ilgilenmemizi bir türlü aklı almıyordu.

— Ne lüzüm var efendim, bütün bunların yazılmasına? Bunları başkalarının bilmesine şart mı? Ticarî işlerde bütün bunlar olur. Hem sonra ne olmuş? Benim borcumun üç misli malım var.

— Siz Güven Sigorta adına aldığınız primleri kendi işlerinizde kullanmıyorsunuz...

— Ama ben onlara milyonlar, milyonlar kazandırırım. Bak sen akıllı bir kişiye benziyorsun, sen bil ama başkalarının bilmesine ne lüzüm var?

— Sizin için işe turşuculuktan başladığıdır...

— Ne turşuculuğu canım... Fakat kömürçülük yaptım.

— Millî Birlik Komitesi zamanında borçlarınız kolaylıkla ertelensin diye emekli bir ateşemiliteri Genel Müdür yapmışsınız...

— Aman efendim hiç faydası olmadı. Millî Birlik zamanında şayet gelir getiren mallarıma haciz konmasaydı, ben bugün 28 milyon lira borçlu olmazdım.

— D.P.'ye çok yakınmışsınız. Hatâ CHP'ye salon kiralamayı bile reddetmişsiniz?

— Ben hiç bir partiye kayıtlı değilim. Yalnız bütün partilerin beni sever. 1954'de gel milletvekili ol diye direktler, olmadım. Daha birbuçuk ay önce Kemal Satır geldi, ille gel seni CHP'den milletvekili yapalım, dedi. Ben kabul etmedim. Onun için benim hiç bir parti ile dargınlığım yok. Hem sen bütün bunları yazmıyacakmış değil mi? Sonra bak senin de işin bana düşer.

TAM SIGORTA YOLSUZLUĞU:

Kâzım Rüşti Güven, « benim malımlarım borçlarımla üç katını karşılar» dediği halde, Güven Sigorta 5 milyon

Kâzım Rüşti Güven

liralık alacağını alabilmiş değildir. Üstelik sigorta, alacaklarını hiç bir esaslî teminata bağlamaktan da uzaktır. Haciz yoluna gitmeyi denemiş, ama Emlâk Kredi Bankasının daha önce Büyük Sinemayı alacağına karşılık ipotek ettiğini görmüştür. Güven Sigorta, geçmiş yıl kârlarından Kâzım Rüşti zararını kapatmıştır.

Kâzım Rüşti denemesinden sonra Sigortanın aracı kullanmak yerine, bir şube açıp kendi işini doğrudan doğruya yapması gerekir değil mi? Nitekim Kâzım Rüşti hesaplarına el konulması ve mukavelelerin feshi üzerine Güven Sigorta muvakkat bir büro açmıştır. Ama masraflı olacağı gerekçesiyle büro kapatılmış ve yeni bir acente bulunmuş tur. Bunda devlet teşebbüslerinin de kusuru vardır. Devlet teşebbüsleri, doğrudan doğruya yine bir devlet teşebbüsü olan Güven'e sigorta olabilecekleri halde, ısrarla aracılardan geçmeyi ve böylece boş yere milyonlarca komisyon ödemeyi tercih etmektedirler. Hatta devlet teşebbüslerinin, başka şirketlere sigorta olmalarına dahi lüzüm yoktur. Teşebbüsler kendi kendilerini sigorta edebilecek durumdadırlar ve bunu kısmen yapmaktadırlar. Ama devlet teşebbüsleri, Yüksek Denetleme Kurulunun tavsiyelerine aldırmaz etmeden sıra bazı sigorta şirketlerine ve aracılara prim ödeyebilmek için dışarıya sigortalanmaya gitmektedirler. Bu yüzden iktisadi devlet teşebbüsleri yılda ortalama 55 milyon lira prim ödemektedirler! Bu hediyeyle 55 milyon liradan yabancı şirketlerin de yararlandıkları görülmektedir. Meselâ T.H.Y. uçaklarının sigorta işine 14 Millî şirket birlikte katıldığı halde, T.H.Y., sigorta işini, İş Bankasının da bir miktar hissesi bulunan Tam Sigorta şirketine usulsüz olarak vermiştir. Tam Sigorta, Türk - Amerikan Dış Ticaret Bankasına aittir. Karma Komisyon Raporu, bu hususta şunları yazmaktadır: «Türk Hava Yollarına ait sigorta işlerinin ihalesinde, Güven Sigortanın dahil bulunduğu 14 millî şirket grubu ile, yabancı sermayenin de iştirâki bulunan bir şirket arasında muadil şartların kollanmadığı, 14 millî şirket tarafından verilen son fiyatlar da

rakip firmaya duyurulduğu halde, rakip firmaya verilen nihai teklifin 14 millî şirkete duyurulmadan bu firma ile mukavele yapıldığı anlaşılmıştır. Bu ihale ile ilgili hususlar hakkında tahkikat açılması ve kamu iktisadi teşebbüslerinin sigorta işlerinde aracı kullanılmaları konusunda ilgili dairelere tamim edilmesi gerekmektedir.»

YENİ ANKARA ACENTESİ:

Güven Sigorta, Kâzım Rüşti denemesinin bir benzerini yeni Ankara Acentesi Hayatî Öney ile yaşamıştır. Eski denemeden hiç bir ders almayan Sigorta, teminatsız olarak ve büyük bir cömertlikle eski acente portföyü ile birlikte yeni acenteye devretmiştir. Hayatî Öney de, Kâzım Rüşti gibi, çoğu devlet teşebbüslerinden gelen primleri tahsil etmiş, ama bunları Sigortaya yatırmamıştır. Güven Sigorta, bu yüzden uğradığı zararları da sineye çekmiştir! İktisadi Devlet Teşebbüsleri Karma Komisyonu, bu konuda şu bilgiyi vermektedir: «Eski Ankara Acentesinin hesaplarına el konulması ve mukavelesinin feshi üzerine, Ankara'da kurulan muvakkat büronun yeni bir Ankara Acenteliğinin faaliyetine geçirilmesi üzerine, esaslı bir etüde istinad etmeden masraflı olacağı mülâhazasıyla kapatıldığı ve yapılan anlaşmada yeni acente lehine hükümler konulduğu, bu acentenin mukavelede gösterilen teminatı dahi vermemesine rağmen, Şirketçe herhangi bir işleme tevessül olunmadığı ve eski acenteye ait portföy mülkiyetinden de istifade edebilmesine imkân verildiği anlaşılmıştır.»

Bu iş 1962 yılında yapılmış ve 1963 yılında Güven Sigorta, yeni acenteden olan alacakları için karşılık ayırma zorunda kalmıştır: «Acentelerden olan ve teminatsız bulunan alacaklar için 1,8 milyon karşılık tefrik edildiği, bunun 478 bin lirasının yeni Ankara Acentesinden olan alacaklar için tetrik edildiği görülmüştür. Halen dâvaya intikal etmemekle beraber, alacakların za manında tahsil edilememesi ve şüpheli görüldüğünden dolayı da karşılık tesisi cihetine gidilmesi, mukavelede vermekle mükellef tutulduğu teminatı dahi tamamlamadığı, yeni olmasına rağmen borçlarını da zamanında ödemediği anlaşılan bu acenteye ait mukavelelerin kısa zamanda feshi ile hesaplarının tasfiyesi ve acentelik muameleleri ve sağlanan hakların bir inceleme-yâbi tutulması, Ankara'da bir büro veya şube açılmasının etüd edilmesi zaruretini belirtmek icab eder.»

Güven Sigorta nihayet büro açma yoluna gitmiştir. Ama bu arada acentelere lüzumsuz yere milyonlarca lira para kaptırmıştır. İktisadi devlet teşebbüsleri ise, yerli - yabancı sigorta şirketlerini ve aracılı zengin etmek için lüzumsuz yere yılda 50 milyon lira civarında prim ödemekte devam etmekte dirler.

Kâzım Rüşti Güven'in meşhur «Büyük Sinema'sı».